

Tilburg, 4 mei 2010

Aan: college van Gedeputeerde Staten van Noord-Brabant
Postbus 90152
5200 MC 's-Hertogenbosch

Betreft: aanvullende zienswijze ontwerp-Structuurvisie
Kenmerk: RO 03.00-110-hg

Geacht college,

Hierbij ontvangt u onze aanvullende zienswijze op de ontwerp-Structuurvisie. Wij hebbende deze kortgesloten met onze achterban. Mogelijk zullen zij een eigen zienswijze indienen specifiek voor hun gebied.

Hoofdpijnen

De BMF staat positief tegenover de algemene insteek op ruimtelijke kwaliteit. Van belang hierbij is de vraag of en zo ja hoe de Brabantse ruimte evenwichtig dienstbaar wordt gemaakt voor de verschillende functies en gebruikers. Heldere keuzes zijn nodig om te voorkomen dat de functies elkaar (verder) in de weg gaan zitten, de ruimte in Brabant verder verrommelt, de milieubelasting verder toeneemt, de problemen voor de volksgezondheid toenemen en de biodiversiteit steeds zwaarder onder druk komt te staan. De oorzaken die de ruimtelijke kwaliteiten laten afkalven, dienen effectief te worden aangepakt, waarbij de regie op provinciaal niveau dient te worden gevoerd. Behoud, herstel en versterking van de ruimtelijke en milieukwaliteit dient hierbij centraal te staan. Wij onderschrijven de conclusies en aanbevelingen uit het MER, met name die voor ecologie en landschap (omgevingstoets bepalend voor locatiekeuze op basis van de lagenbenadering).

De BMF plaatst kanttekeningen bij de volgende hoofdzaken:

1. **Duurzaamheid** is - in tegenstelling tot het voorontwerp - niet langer opgenomen als uitgangspunt. Dat is teleurstellend. Als resultante van deze keuze presenteert de structuurvisie bij diverse beleidsthema's een onevenwichtige insteek, waarbij te zeer de focus ligt op economische groei (profit), terwijl natuur en milieu (planet) en de sociale kant (people) duidelijk achter blijven. Dit geldt zeker voor de landbouw, waar schaalvergroting en intensivering als duurzaam wordt gepresenteerd, terwijl daar in toenemende mate twijfels over bestaan. Naast de gezondheidseffecten kan worden gewezen op de achterblijvende bodem- en waterkwaliteit (door chemicaliën en nutriënten) en landschappelijke effecten als verrommeling en verlies van landschappelijke kwaliteit. Ook de provinciale doelstellingen, als het gaat over infrastructuur, worden bepaald vanuit de economische invalshoek. Er wordt onvoldoende ingezet op vermindering van de effecten op mens en milieu, zoals energieverbruik, vervuiling en het grote ruimtebeslag. Het beleid in de structuurvisie moet meer worden gestoeld op een toekomstbestendige visie op een duurzaam Brabant, waarbij planet, people en profit in evenwicht zijn met elkaar.
2. Een tekortkoming is dat **waardevolle agrarische landschappen** (zoals leefgebieden voor amfibieën, weidevogels, struweelvogels, dassen) veel minder bescherming krijgen in de ontwerp-Structuurvisie. Een ander punt van aandacht vormt de onvolledige toepassing van de **lagenbenadering** bij de zonering van de groen-blauwe mantel. Hierdoor vallen grote delen van de beschermingswaardige gebieden buiten de boot en krijgen deze geen planologische bescherming. Dit levert ook een belangrijke bijdrage aan de teruggang van de ruimtelijke kwaliteit. Temeer daar gemeenten het ontbreken van provinciale zoneringen maar al te graag aangrijpen om gebieden met een ontbrekende groen-blauwe structuur aanduiding te bestemmen als agrarisch gebied zonder bijzondere waarden, verzoeken wij u deze beschermingswaardige gebieden (zoals de oude GHS landbouw en AHS dassenleefgebied) op te nemen in de groen-blauwe mantel.
3. In het verlengde van het bovenstaande is een andere tekortkoming het ontbreken van

harde **onderzoekseisen aan gemeenten om de eigen gebiedswaarden** (mede op grond van de lagenbenadering) zorgvuldig en volledig in beeld brengen en adequaat te bestemmen. Wij verzoeken u middels de verordening gemeenten te verplichten om een gemeentelijke ecologische structuur als belangrijk onderdeel van de groen-blauwe structuur (EHS/GHS) vast te stellen.

4. De BMF steunt nadrukkelijk niet de opvatting dat toe te brengen schade aan natuur, landschap en milieu als gevolg van netto opofferings van onbebouwde/groene ruimte werkelijk gecompenseerd kan worden door elders een beter beheer van flora en fauna plaats te laten vinden. Verlies van groene ruimte voor infrastructuur of bebouwing is een **blijvend netto verlies aan ecologisch kapitaal** zolang dit niet door amovering van hetzelfde verhard oppervlak elders wordt gecompenseerd. Dit soort niet compensabel verlies aan ruimte en milieu dient daarom zwaar te wegen bij de beoordeling van plannen en aan te zetten tot het verplichtend zoeken en kiezen voor alternatieven die dit soort schade kunnen voorkomen dan wel beduidend verminderen.

5. Een aantal trends worden gesignaleerd in de structuurvisie, maar dit wordt **onvoldoende** vertaald in **adequaate beleid en uitvoeringsinstrumenten**. In het algemeen is het beleid sterk ontwikkelingsgericht voor met name economische functies. Daarbij wordt het initiatief veelal aan gemeenten en (agrarische) ondernemers overlaten. Wil de Provincie de voorgestane hoge ruimtelijke kwaliteit bereiken, dan is het nodig om in de structuurvisie op te nemen een adequaat beschermingsbeleid, randvoorwaarden voor ontwikkelingen voor natuur en landschap en leefgebieden voor kwetsbare soorten en normen voor landschapsinvestering.

Specifieke aandachtspunten

1. De provincie legt veel belangen bij de gemeentes neer, bijvoorbeeld bij het thema landschap. Ontwikkelingsgericht handelen voor het landschap ondersteunen wij, maar het behoud van het landschap is zeker zo gewenst.

2. De provincie geeft aan te willen doorgaan op de ingeslagen weg om biodiversiteit niet verder achteruit te laten gaan. Deze toch al lage ambitie wordt niet ondersteund door het besluit om ca. 1300 natuurgebieden en -gebiedjes uit de EHS te halen. Ook biedt de structuurvisie niet langer een beschermende werking voor de biodiversiteit in het agrarische landschap. Verdere achteruitgang van de biodiversiteit ligt dus op de loer.

3. Gekozen is om natuurbehoud te koppelen aan de ontwikkeling van functies in het buitengebied (landschapsinvesteringsregeling). Los van de twijfel die er is over de effectiviteit van zo'n regel, wordt de uitvoering bij de gemeenten geplaatst. Er ontbreekt een 'terugval'-scenario indien gemeenten zich niet houden aan de LIR. De LIR dient in de verordening Ruimte te worden opgenomen en concrete prestatienormen te bevatten.

4. De tekst in de structuurvisie dient voor de intensieve veehouderij nog te worden aangepast op de besluiten inzake het **Burgerinitiatief Megastallen Nee** (maximale omvang van 1,5 ha. Bouwblok, inclusief landschappelijke inpassing en verbod op nieuwvestiging, begrip duurzame locatie).

5. Positief lijkt dat aardkundig waardevolle gebieden en de gebieden uit de cultuurhistorische waardenkaart worden opgenomen in de verordening, zodat ingrepen die strijdig zijn met het behoud van deze waarden worden uitgesloten door het opnemen van instructieregels. Wij hebben nog onvoldoende inzicht welke waarden op de kaart worden aangeduid. Wij gaan er vooralsnog van uit dat de huidige kaarten de minimale basis vormen voor de nieuwe kaarten en dat de nog ontbrekende waarden daarop worden toegevoegd.

Opmerkingen bij H. 2 Opgaven voor Brabant

1. Wij kunnen ons in grote lijnen vinden in de door u gesignaleerde trends. Tevens hechten wij er veel waarde aan dat u de ruimtelijke kwaliteit, veranderend klimaat, de biodiversiteit en duurzame energie als belangrijke opgaven ziet voor Brabant.

2. De toepassing van de onderste lagenbenadering (watersysteem, bodemtypologie, geomorfologie en de hiermee samenhangende natuurlijke, landschappelijke en cultuurhistorische (landschaps)waarden en als tweede laag de bestaande infrastructuur) bieden meer houvast voor de opgaven dan met name de kernkwaliteiten van het moderne landschap die nu als richtinggevend worden genomen.

3. De onvolledigheid van de zonerings van de groen-blauwe mantel heeft mede tot gevolg

dat ook de ecologische hoofdstructuur lang niet adequaat is vastgesteld. Dit komt o.m. tot uiting in het te beperkt weergeven van te herstellen ecologische verbindingen c.q. opheffen van barrières. Het opheffen van ecologische barrières op landschapsecologisch niveau dient uitdrukkelijk als opgave te worden opgenomen.

4. Gesteld wordt dat de landbouw in een transitiefase zit. Als dit al zo is dan is het opmerkelijk dat de nieuwe structuurvisie feitelijk ook in zet op verdere schaalvergroting en intensivering en optimalisering van de landbouw. Hier wordt een visie van de Provincie op toekomst en richting van de landbouw zeer gemist.

5. Onduidelijk is wat wordt bedoeld met de opgave de ontwikkelingen in het landelijk gebied zodanig vorm te geven dat sprake is van een duurzaam en vitaal platteland. Deze begrippen worden niet geconcretiseerd en zouden o.a. betrekking moeten hebben op biodiversiteit, milieugebruiksruimte, gezondheid, leefbaarheid, zuinig ruimtegebruik en goede ruimtelijke ordening.

6. Brabant heeft door toenemende verstedelijking veel van zijn kwaliteiten verloren, zeker op het gebied van groen en natuur en landschap. Om een nieuw evenwicht te realiseren tussen rode en groene ontwikkelingen is een forse investering in groene ontwikkelingen zeer gewenst.

Opmerkingen bij H. 3 Provinciale belangen en ruimtelijke keuzes

1. Zoals wij reeds eerder hebben betoogd zijn de provinciale belangen en ruimtelijke keuzes vooral gericht op de economische ontwikkelingen en de daarvan afgeleide randvoorwaarden, zoals inrichting voor schaalvergroting, intensivering, optimalisering van de landbouw, concentratie verstedelijking, bereikbaarheid en ontsluiting. Behoud, bescherming en ontwikkeling van ecologie en landschap, watersysteem zijn naar onze mening onvoldoende verankerd in de structuurvisie, waardoor ongewenste ontwikkelingen kunnen voorkomen. Wij verzoeken u om in de Verordening Ruimte een **omgevingstoets op te nemen, gebaseerd op de onderste lagen en milieu**.

2. Door economische ontwikkeling, toenemende bebouwing en uitbreiding van onze infrastructuur en door de afnemende kwaliteit van de natuur (o.a. Verdroging, verzuring, vermessing) staat de biodiversiteit onder grote druk, vooral ook in Brabant. Dit is ook door de Task Force Biodiversiteit geconstateerd. Uit onderzoek van de Universiteit van Nijmegen blijkt dat door het verdwijnen van kleine landschapselementen, het rechttrekken van sloten, ander bermbeheer etc. de biodiversiteit met zo'n 80 % is afgenomen. Wij verzoeken de Provincie daarom **biodiversiteit op te nemen als provinciaal belang**. Het is nodig om hierop de provinciale regie te voeren teneinde ervoor te zorgen dat er grensoverschrijdende samenhang ontstaat in een doorgaande (te ontwikkelen en te ontsnipperen) ecologische structuur van leefgebieden van kwetsbare soorten, te regelen via de verordening. Ook na 2010 blijft het nodig om de biodiversiteit te versterken.

3. Onduidelijk is hoe het concept van de EHS wordt versterkt door het natuursysteem nog beter met het watersysteem te koppelen en wat het betekent als het patroon van beken en kreek beter beleefbaar wordt gemaakt.

Gesteld wordt dat het vasthouden van water zoveel mogelijk plaatsvindt in de brongebieden, maar het is onduidelijk hoe de provincie dit gaat bewerkstelligen.

4. De plankaart bij de structuurvisie geeft een veel **te groot aantal en areaal aan 'zoekgebieden stedelijk uitbreiding'**. In een tijd van economische stagnatie (leegstaande bedrijfsgebouwen) en met het toekomstperspectief van een afnemende bevolkingsgroei en afnemende beroepsbevolking is de reservering voor verstedelijking voorbarig en in strijd met zuinig ruimtegebruik. Oosthoek (Rucphen/Etten-Leur) is na discussie verwijderd als zoekgebied. Voor veel andere zoekgebieden geldt een vergelijkbare situatie. Deze zoeklocaties liggen ver van de stad af of buiten de harde begrenzing van de infrastructuur. Voorbeelden hiervan in West-Brabant zijn: Wijkevoort (Tilburg), de Rith en het Lies (Breda), de oksel A58/ St. Annabosch (Alphen-Chaam). In Oost-Brabant geldt dit bijvoorbeeld voor Geffen-oost (Maasdonk), Uden zuid-west, De Kempkens /Hoogbeizen(Veghel), De Vleut (Best) en Lungendonk (Someren/Helmond). Een verkleining van de oppervlakten zoekgebied, ook als het gaat over de dorpen en steden buiten het concentratiegebied, ligt in de rede. Belangrijke aanvullende redenen om diverse zoekgebieden te vrijwaren van verstedelijking is de ligging in ecologisch, landschappelijk en/of cultuurhistorisch waardevol gebied.

Opmerkingen bij H. 4 Sturing

1. De sturing van diverse provinciale belangen achten wij onvoldoende. Het provinciale ambitieniveau op het gebied van landschap, milieu (luchtkwaliteit, klimaat), biodiversiteit, water en duurzame energie (o.a. windmolens en zonne-energie) is nogal bescheiden en kan wat meer ambitie gebruiken.
2. Omdat biodiversiteit een provinciaal belang is en het instandhouden van de leefgebieden en de verbindingen ertussen een (gemeente-) grensoverschrijdende kwestie is, kan de bescherming ervan niet uitsluitend aan de gemeente worden overgelaten. Het is van belang dat de **bescherming van de leefgebieden en deze kleine landschapselementen** voldoende geborgd wordt, waarbij in ontwikkelende zin aansluiting gezocht zou kunnen worden bij het Groen-Blauw Stimuleringskader.
3. Zuinig ruimtegebruik is gewijzigd in zorgvuldig ruimtegebruik. Hiermee wordt mogelijk de deur opengezet voor **ontwikkeling buiten bestaand bebouwd gebied**, waarbij "door investering in het landschap het verlies aan omgevingskwaliteit wordt beperkt". Dit krijgt zijn beslag met de landschapsinvesteringsregeling (LIR). Het beleid dat passende functies zich in het landelijk gebied alleen kunnen ontwikkelen als er een gelijkwaardige prestatie voor het landschap tegenover staat, kan alleen soelaas bieden wanneer er voorwaarden worden gesteld aan behoud en verbetering van de kwaliteiten van het gebied in relatie tot de aard en schaal van de functie (**omgevingstoets en landschapsprestatienorm**).
4. Wij missen ambitie van de Provincie bij **behoud en ontwikkeling van de landschappelijke samenhang in de cultuurhistorische, nationale en provinciale landschappen**. De doelstellingen van het nationale landschap worden geborgd door het ruimtelijk beleid in de Structuurvisie van de groenblauwe, agrarische en stedelijke structuur. Wij hebben bedenkingen bij het ontbreken van sturing die nodig is voor het bereiken van de ruimtelijke kwaliteit in deze gebieden. Onduidelijk is welke ontwikkelingen de provincie waar wil toelaten en onder welke voorwaarden. De provinciale landschappen hebben een aanpak tot aan 2011. Dat is bijna afgelopen. Wij verzoeken u in de verordening 2e fase een ander tijdvak te hanteren.
5. De cultuurhistorische waardenkaart en aardkundige waardenkaart worden herzien. Zoals het er nu naar uitziet worden deze kaarten nog meer op hoofdlijnen ingevuld; de kleinere, niet onbelangrijke landschappelijke en groenstructuren staan niet meer op de kaart. Wij missen bijvoorbeeld het waardevolle kleinschalig **agrarisch cultuurlandschap De Rith en Het Lies** ten westen van Breda. Vanwege de uniciteit van dit cultuurhistorisch waardevolle landschap - dit type landschap komt nergens anders in Brabant en Nederland voor - verzoeken wij u om dit landschap op te nemen als cultuurhistorisch landschap in de structuurvisie en op de Cultuurhistorische waardekaart. Ook de aardkundige waardenkaart is niet volledig. Wij missen bijvoorbeeld de Wijstgronden in Zuidoost-Brabant, terwijl de Provincie deze wijstgronden in het kader van het Wijstproject volledig in kaart heeft gebracht.
6. Wij willen de Provincie de suggestie meegeven meer sturing te geven middels ordening, bescherming via de verordening en middels regionale samenwerking, waar ook **landschap een onderwerp van de regionale agenda** is. BMF en lokale natuur en milieugroepen willen graag deelnemen aan het regio-overleg over landschapsontwikkeling (vertaling gebiedspaspoorten in regionale aanpak voor kwaliteitsverbetering van het landschap).
7. Een onafhankelijke toets door deskundigen op het gebied van recreatie en natuur en landschap in de vorm van de Adviescommissie Toerisme en Recreatie heeft in de huidige structuurvisie een goede rol gespeeld bij de afweging van economische belangen en de belangen voor natuur en landschap. Het zou aan te bevelen zijn om deze rol te handhaven in de toekomstige structuurvisie voor die gebieden waar natuur en landschap en toerisme en recreatie beide van belang zijn. Deze functies zijn immers vaak aan elkaar gekoppeld. Het is dan van belang dat er vanuit provinciale zijde duidelijke criteria worden opgesteld waaraan getoetst dient te worden.

Opmerkingen bij H 5 Groen-Blauwe structuur

Kerngebied Groen-Blauw

1. Wij onderschrijven de hoofdfunctie van het *kerngebied groenblauw*.

De hoofdfunctie natuur is voor de natuur zelf. Kwetsbare gebieden kunnen niet overal toegankelijk zijn voor recreanten. Middels **recreatieve zonerings** moet de druk op kwetsbare gebieden worden voorkomen. Daarbij is het wenselijk om nieuwe recreatieve poorten niet in maar buiten de EHS te situeren. Het dient te gaan om de ontwikkeling van die poorten die zijn voorgesteld in de reconstructieplannen en ze dienen bij te dragen aan de recreatieve zonerings.

2. De aangegeven minimale netto-breedte van **25 meter voor de EVZ's dienen exclusief voor de natuurfunctie** te zijn. Bij recreatief medegebruik, bijv. wandel- of fietsroute, is extra ruimte zeer noodzakelijk.

3. In de reconstructieplannen is afgesproken dat **intensieve veehouderijen in of nabij de EHS** zullen worden benaderd voor **uitplaatsing**. De provincie dient zich hier blijvend voor in te zetten. Als de provincie aangeeft "meer dan voorheen duurzaam en zorgvuldig om te gaan met de leefomgeving en ruimte", dan past daar – als sluitstuk van het beleid – een oteigeningsinstrumentarium bij.

4. Het **natuurcompensatiebeleid** zoals dat nu in de Verordening Ruimte is vastgelegd, is in strijd met het rijksbeleid, omdat hiermee de omvang van de EHS afneemt. Wij gaan ervan uit dat dit wordt rechtgezet in de 2e fase Verordening. Hierbij dient de compensatie voorafgaand aan de ingreep feitelijk en planologisch te zijn zekergesteld. Tevens dienen er voorwaarden te worden gesteld aan omvang en kwaliteit, zoals:

- nieuwe gelijkwaardige ecologische samenhang;
- de nieuwe natuur- en landschapswaarden moeten van gelijke aard zijn;
- functie GHS en AHS-landschap voor de natuur moet in stand blijven;
- areaal aan compenserende maatregelen ten minste even groot als de omvang van de ingreep;
- aard en omvang van de compensatie mede bepaald door de invloeden van de ingreep op de omgeving en de aard van het gebied waar compensatie plaatsvindt;
- de compenserende maatregelen moeten in beginsel plaatsvinden in de omgeving van de ingreep;
- een duurzame inrichting en beheer van het compensatiegebied moeten gewaarborgd zijn;
- er moet worden gestreefd naar robuustheid in groene structuren.

Groen-Blauwe mantel

5. De *groenblauwe mantel* is onder de noemer **RNLE concreet begrensd** in de reconstructieplannen. Deze kan zo in de verordening worden overgenomen.

6. In de groen-blauwe mantel dient het **agrarische gebruik afgestemd te worden op behoud, herstel en ontwikkeling van natuur en landschap**.

7. Het Nee en Nee, tenzij-principe om de natuur- en landschapswaarden tegen niet passende ontwikkelingen te beschermen (externe werking) is verruimd voor een **Ja, mits-benadering**; deze is onvoldoende aan **voorwaarden** gekoppeld om te voorkomen dat ongewenste, niet in de omgeving passende, ontwikkelingen plaatsvinden. Wij verzoeken u om de omgevingstoets uit te werken in de verordening, conform de aanbevelingen in het MER.

8. Wij verzoeken u om **stedelijke ontwikkelingen en niet aan het buitengebied gebonden functies** middels de verordening te beperken.

9. **Landschap en leefgebieden kwetsbare soorten** buiten de groenblauwe structuur zijn niet beschermd. Wij stellen voor dat de Provincie voor deze bovenregionale ecologische infrastructuur actief de regio oppakt middels ordening, bescherming en ontwikkeling.

Waterbergingsgebied

10. Voor waterberging in de EHS geldt het beleid dat waterberging moet zijn **afgestemd op de natuurdoelen** (o.a. vanwege de waterkwaliteit).

Opmmerkingen bij H. 6 Agrarische structuur

1. Aan de landbouw wordt veel ontwikkelingsruimte geboden. Ruimte voor schaalvergroting, innovatie, intensivering, specialisatie biedt de Provincie voor alle landbouwsectoren, mits de sector zich duurzaam ontwikkelt. Wij missen een **visie op duurzame landbouw** in de structuurvisie.

Wat wordt bedoeld met een optimale en duurzame ontwikkeling van de landbouwsectoren? Minder chemicaliëngebruik, minder energiegebruik of helemaal biologisch? Wij stellen ons de vraag of een landbouw die de aarde (hier of elders) belast, zoals nu gebeurt, wel een duurzame landbouw is.

2. Door het aanwijzen van enorme zoekgebieden voor primair agrarisch gebied worden extra

mogelijkheden geboden voor schaalvergroting en intensivering. Nieuwvestiging van agrarische bedrijven, agro-clusters, lijken daar toegestaan, zonder voldoende ruimtelijke sturing. Dit terwijl er veel agrarische bedrijfslocaties (VAB's) zullen vrijkomen.

Daarnaast biedt de agrarische structuur ruimte aan niet-agrarische functies, zoals wonen, werken, recreatie(woningen). Wij vrezen dat de resterende open ruimte zal worden geoccupeerd door ontwikkelingen die strijdig zijn met een goede ruimtelijke ordening. Dit valt niet te rijmen met zorgvuldig ruimtegebruik van de schaarse ruimte. In het MER is het effect hiervan onvoldoende meegenomen. Wel wordt daarin de aanbeveling gedaan om de lagenbenadering toe te passen via een omgevingstoets. Wij verzoeken u om **nieuwvestiging in principe uit te sluiten** en hervestiging te toetsen via een omgevingstoets, vast te leggen in de 2e fase van de verordening.

Gemengd agrarisch gebied

3. In het gemengd agrarisch gebied hebben economische clusters voorrang, zoals LOG's, glastuinbouw, boomteelt. Daarbuiten worden meer ontwikkelingsmogelijkheden geboden aan niet aan het buitengebied gebonden functies. Dit geeft een grote **kans op verrommeling en versnippering** van het landschap. Als wij vinden dat in Brabant het agrarisch landschap behouden moet blijven, is het nodig om uiterst terughoudend te zijn met het openstellen van het buitengebied voor functies die leiden tot meer verstening en verstedelijking. Via de reconstructie hebben we net gepoogd om functies te scheiden die elkaar in de weg zitten. Het voorgestane beleid is niet in lijn met de reconstructieplannen. Als we weer functies bij elkaar zetten die conflicterend zijn, kunnen in de toekomst nieuwe problemen ontstaan. Daarom is sturing op scheiding van functies nodig en verweving mogelijk waar dat kan.

Primair agrarisch gebied

4. Naast de LOG's (want die zijn er nog) komt er ook nog zoekruimte voor primair agrarisch gebied. Binnen die gebieden wil de provincie optimale ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor het verbeteren van de agrarische productiestructuur. Gemeenten gaan die gebieden voor schaalvergroting en intensivering nader bepalen en begrenzen, waarbij de landbouw een voorkeurspositie heeft. Daar is ruimte voor agribusiness, de ontwikkeling van nieuwe glastuinbouwclusters van ten minste 50 ha, Treeport Zundert, meer ruimte voor TOV's, waaronder teeltondersteunend glas, intensieve veehouderij, melkveehouderij, intensieve land- en tuinbouw. Wij wijzen op de overdimensionering van de glastuinbouw. Daarnaast heeft de glastuinbouw helemaal geen vestigingsplek op agrarische grond nodig. Kassen kunnen gevestigd worden in het stedelijk gebied, bijvoorbeeld boven op de platte daken van de bedrijfshallen. Dat spaart ruimte en de restwarmte kan wederzijds worden benut of geleverd aan andere bedrijven of wijken. Dat draagt tevens bij aan herstel van de relatie producent consument.

5. GS neemt onvoldoende in aanmerking dat veel soorten afhankelijk zijn van het agrarisch cultuurlandschap. In het MER worden deze negatieve effecten kort aangestipt. Wij maken ons grote zorgen hierover en verzoeken om middels de verordening te reguleren dat clustering van functies **geen aantasting van de open of groene ruimte** tot gevolg heeft. Ook al zou men aansluiten bij bestaande clusters, dan nog zou er zo zuinig mogelijk met de ruimte omgegaan kunnen worden.

6. De landbouw levert daarbij een bijdrage aan een (vernieuwd) robuust landschap, een verduurzaming van de productie en aan een goede kwaliteit van water, bodem, lucht en natuur. De maat en schaal van de omgeving en de draagkracht van het gebied inclusief aspecten van volksgezondheid, zijn sturend voor de groei van agrarische activiteiten. Wij missen hier een concrete vertaling.

Nemen we als voorbeeld de boomteeltsector in Zundert, die nu tot Treeport is bestempeld. Via de reconstructie hebben de boomtelers twee keer zo veel ruimte gevraagd voor permanente teeltondersteunende voorzieningen voor de boom- en kleinfruitteelt. De mogelijkheid voor een half hectare teeltondersteunend glas, dat door het merendeel van de boomtelers nog niet eens gerealiseerd was, werd in het Reconstructieplan de Baronie verruimd tot 1 ha. Hoewel bijna alle telers flink vooruit kunnen met die 1 ha, wilde de sector verdere verruiming van de mogelijkheden tot 1,5 ha. En nu krijgen ze die ruimte in de Structuurvisie. Het Zundertse landschap is relatief kleinschalig met allemaal kleine percelen, waarop nog niet eens 1,5 ha glas past, wil men voldoen aan de randvoorwaarden uit het reconstructieplan, zoals landschappelijke inpassing, zorgen voor

inzijging van regenwater en voorkomen van piekafvoeren.

Het is de vraag of er in Zundert voldoende ruimte is voor zowel een (vernieuwd) robuust landschap, als een verduurzaming van de productie, een goede kwaliteit van water, bodem, lucht en natuur. Hoe kunnen de maat en schaal van de omgeving en de draagkracht van het gebied sturend zijn voor de groei van agrarische activiteiten?

De aanduiding primair agrarisch gebied is hier onwenselijk. Het gebied in het zuiden tegen de Belgische grens is een agrarisch gebied met landschappelijke waarden, dat steeds ook buiten de discussie bleef over het TOV-verruimingsgebied. Nu staat het op de kaart voor verruiming van de TOV. Rijsbergen heeft een bestemmingsplan uit de tijd dat de landbouw nog dacht in termen van landbouwgrond en woeste gronden. Alle landschappelijke waarden zijn daar ondertussen, door een verouderd bestemmingsplan, bijna weggevaagd, zodat daar nooit een GHS voor is vastgesteld.

Het is denkbaar dat de gemeenten, als een gebied is aangeduid als primair agrarische gebied, hun keuze gelegitimeerd zien om het als primair agrarisch gebied te bestemmen. Wij vrezen dat dan de **waardevolle gebieden worden wegbestemd**.

Dit zal niet alleen bij Zundert gebeuren. Ook het weidevogelgebied Diepenhoek en het struweelvogelgebied nabij de Boksenberg in de gemeente Someren, eveneens aangeduid als primair agrarisch gebied, kan hiermee door wegbestemming verdwijnen. En dat is dan ook de reden dat wij het beschermen van de landschappelijke waarden zo stevig willen bepleiten, teneinde de verdere nivellering van het landschap te voorkomen.

Opmerkingen bij H. 7 Stedelijk gebied

1. Toepassing van de SER -ladder vinden wij een goed uitgangspunt. De uitwerking in het verstedelijkingsbeleid is goed, met uitzondering van de regionale bedrijventerreinen, die achterhaald zijn. Wij verzoeken u dringend om de **zoekgebieden verstedelijking te heroverwegen**, gezien de demografische en economische ontwikkelingen. Dat kan leiden tot bijstelling van het beleid, met name gericht op vermindering van oppervlakte en spreiding. Wij bestrijden dat deze zoekgebieden tot stand zijn gekomen na een integrale afweging vanuit de gebiedskwaliteiten (lagenbenadering). Voor diverse gebieden, waaronder zoekgebied de Rith en zoekgebied bij St. Annabosch, is onderzoek naar de noodzaak en de gebiedskwaliteiten achterwege gelaten. Wij merken ook nog op dat de aanwijzing in de Uitwerkingsplannen in strijd kan zijn met het Streekplan en dat nut en noodzaak moet zijn aangetoond (zie de uitspraken inzake de Augustapolder, o.a. 200505491).

Wij onderschrijven het herstructureringsbeleid voor verouderde werklocaties en het stimuleren van duurzame energie en zuinig energiegebruik. Geen verdere verstedelijking langs hoofdwegen om het landschap niet verder aan te tasten is een goed uitgangspunt. Wij missen de uitwerking van het bovenstaande in het uitvoeringsinstrumentarium.

2. Onduidelijk is welke criteria worden gehanteerd voor de afweging wanneer het buitengebied kan worden getransformeerd naar stedelijk gebied, als dat nodig is om in de stedelijke ruimtebehoefte te voorzien. Vraaggestuurde regionale planning, afgestemd op de kwantitatieve en kwalitatieve ruimtevrage en het bevorderen van continuïteit in de woningbouwproductie en het (verder) verminderen van de woningbouwstagnatie lijken ons aspecten en thema's die gekoppeld moeten zijn aan demografische ontwikkelingen en duurzame ontwikkeling, die ook onderwerp van de regionale agenda moeten zijn.

Daarnaast kan in een land waar ruimte een schaars goed is de ruimtevrage voor verstedelijking niet ongestuurd gehonoreerd worden. Een visie op een **zuinig, compact en duurzaam ruimtegebruik is noodzakelijk** en noopt tot creatieve inrichtingsontwerpen. Dus geen eenlaags-bedrijfshallen meer. (als voorbeeld: de kas kan op bedrijventerreinen in stedelijke gebied, bijv. op de platte daken van de bedrijfshallen).

3. Ook het uitgangspunt dat de mobiliteit blijft groeien conform het verleden, lijkt ons - vanwege demografische ontwikkelingen (krimp van de bevolking), de schaars en duur wordende brandstoffen en achterblijvende verduurzaming van transport- niet langer houdbaar. Er dient te worden gestuurd op **bereikbaarheid met het openbaar vervoer** van de steden, bezoekersintensieve werklocaties en stedelijke voorzieningen.

4. Hoewel in de structuurvisie specifiek **beleid ontbreekt voor bestaande**

cultuurhistorische (klooster)- complexen in het buitengebied, wordt in de verordening 2e fase een regeling opgenomen voor stedelijke ontwikkeling van die complexen, na ontheffing. Zo lang er daarvoor geen ruimtelijk beleid is opgenomen, is een regeling in de verordening te voorbarig. Een aantal van deze complexen ligt in een kwetsbaar gebied. Verstedelijking op deze locaties kan lijnrecht in strijd zijn met een goede ruimtelijke ordening.

5. De Provincie wil mogelijkheden bieden voor nieuwe werklocaties in de dorpen voor kleinschalige en middelgrote bedrijvigheid. Tegelijkertijd wil ze dat bedrijven die qua aard, schaal en functie niet meer passen in de omgeving, verplaatsen naar het stedelijk concentratiegebied. Wij zijn van mening dat er **geen nieuwvestigingsmogelijkheden voor werklocaties** moeten worden gecreëerd in de dorpen. Hervestiging op bestaande locaties is mogelijk onder voorwaarde dat dit past qua aard, schaal en functie.

Hieronder doen wij een aantal suggesties voor nader beleid op windenergie en infrastructuur.

Opmerkingen over Windenergie

1. Windturbines op land dienen te worden geplaatst in een geconcentreerde opstelling.
2. Gebieden met natuur- en landschapswaarden worden ontzien. In en nabij Natura 2000 gebieden, Important Bird Areas, EHS en Nationale Landschappen horen geen windturbines thuis.
3. Bij elk project wordt vooraf een toets (strategische MER) op natuur- en milieu- en landschapseffecten uitgevoerd.
4. Wanneer significante schade dreigt worden mitigerende maatregelen onderzocht. Blijft er sprake van significante schade dan valt de betreffende locatie af.
5. Vanaf ingebruikname vindt monitoring van effecten op de fauna plaats en worden zo nodig alsnog mitigerende maatregelen genomen.
6. Wij vinden het wenselijk dat de provincie nadere eisen stelt aan vormgeving, participatie en realisatie van windturbineprojecten.
7. Ten onrechte ontbreekt in de ontwerp-Structuurvisie richtinggevend beleid over de plaatsing/inpassing van zonne-energie, KWO-projecten en productie van biobrandstoffen. Wij verzoeken u dit toe te voegen.
8. Voor windturbines in het stedelijk gebied gelden dezelfde beperkingen.

Opmerkingen bij H. 8 Infrastructuur

1. Wie in de 21^e eeuw mobiliteit in het licht van het functioneren van de economie wil beschouwen is genoodzaakt een duurzame economie centraal te stellen. Ten onrechte wordt 'economie' op traditionele wijze ingevuld en worden aspecten als concurrentiepositie, internationale autobereikbaarheid en congestievermindering centraal gesteld zonder de onaanvaardbare milieugevolgen daarvan serieus in ogenschouw te nemen.

2. De uitwerking van de belangrijke en actuele opgave voor overheden op het gebied van duurzaamheid, namelijk de regie te nemen bij het verduurzamen van mobiliteit en transport, ontbreekt volledig. We denken hierbij in de eerste plaats aan beleid dat leidt tot zeer sterke reductie van broeikasgasemissies door transport, maar ook andere milieubelastende en negatieve ruimtelijke effecten verdienen meer aandacht. Deze opgave en het nader invullen van de rol van de overheden in het organiseren en stimuleren van de transitie naar een veel duurzamer mobiliteitspatroon, hoort zeker ook een provinciale ruimtelijke uitwerking te krijgen.

3. De beperkte wereldvoorraad en het dreigende mondiale tekort aan fossiele brandstoffen en de naar verwachting zeer veel hogere prijzen daarvan, zijn ook een reden om het huidige mobiliteits- en transportbeleid kritisch door te lichten.

4. Het is nodig om in te zetten op:

- Vermindering van verplaatsingsbehoefte en te verplaatsen volumes en verkorting van verplaatsingsafstanden;
- Omschakeling naar logistieke systemen, verplaatsingsketens en voertuigen die zo min mogelijke energie vergen en zoveel mogelijk gebruikmaken van duurzame energie.
- Beperking van het gebruik van fossiele brandstoffen en van emissie van vervuilende stoffen.

Het decennia lang gevolgd beleid gericht op uitbreiding van de capaciteit van auto-

infrastructuur en luchthavencapaciteit dient losgelaten te worden en te worden vervangen door beleid dat verduurzaming van de mobiliteit centraal stelt.

(Hoofd)wegennet

1. In principe dient uitbreiding van wegcapaciteit voor autoverkeer achterwege te blijven. Dit leidt immers tot meer milieubelastend verkeer als gevolg van toename van verkeersvolume en toename van ritlengte.
2. De belangrijkste maatregelen betreffende het netwerk van hoofdwegen en provinciale wegen zijn gericht op de toepassing van technologie om het gebruik van de weg/het wegennet te optimaliseren en de milieueffecten te minimaliseren. Regio's en gemeenten wordt de mogelijkheid geboden hierop aan te sluiten.
3. Zo snel mogelijk dient een efficiënte en effectieve vorm van beprijzing van autogebruik (voor personen- en vrachtverkeer, bijvoorbeeld door een kilometerheffing) ingevoerd te worden waarbij vooral milieubelasting en spitsbelasting zwaar tellen. Beprijzing is zowel een belangrijk en onmisbaar instrument om de het voortdurend groeiende ruimtebeslag van verkeer en vervoer te beperken, als een instrument om de daadwerkelijk veroorzaakte milieubelasting bij de veroorzaker in rekening te brengen. De implicaties, inpassing en effecten van zo'n systeem moeten in het SV actief worden meegenomen.

Spoorvervoer en Hoogwaardig Openbaar Vervoer

1. De treinverbindingen Eindhoven-Den Bosch-Utrecht-Amsterdam/Schiphol, Eindhoven-Rotterdam/Den Haag en Breda/Eindhoven-Den Bosch-Arnhem worden verder geoptimaliseerd. De provincie zet zich krachtig in voor spoedige realisatie van de spoorverbinding Breda-Oosterhout-Utrecht en een snelle treinverbinding vanuit Eindhoven met het Duitse en Belgische HST-netwerk.
2. Stedelijke regio's dienen met spoor of HOV uitstekend met elkaar te zijn verbonden. Naast uitbreiding van het aantal Brabantse voorstad-/stadsrandstations en waar nodig aanvullingen van de railinfrastructuur (voor reizigersvervoer), wordt ook het aantal hoogwaardige openbaar vervoerverbindingen binnen de stedelijke regio's uitgebreid.
3. Vanuit grotere woonkernen moeten drukke locaties, zoals centra van steden, onderwijs- en andere stedelijke voorzieningen en bedrijven- en kantorenlocaties met comfortabel openbaar vervoer snel bereikbaar zijn. Dit betekent onbelemmerde doorstroming, geen omwegen, zo nodig met geprioriteerd gebruik van hoofdinfrastructuur/hoofdwegen.
4. De ontwikkeling van knooppunten (op verschillende schaalniveaus) in het openbaar vervoer-netwerk verdient absolute prioriteit in het ruimtelijke beleid. Aangeven hoe die knooppunten zich verder kunnen ontwikkelen; welke toegevoegde functies zijn wenselijk en welke niet?
5. De provincie bevordert actief een hoogwaardige ruimtelijke inpassing van OV-infrastructuur en overige faciliteiten voor het openbaar vervoer.
6. Functies die veel publiek, werknemers en gebruikers aantrekken worden nabij vervoerknooppunten gesitueerd. De provincie bevordert actief (door het maken van afspraken met ontwikkelaars, eigenaren, exploitanten en/of gebruikers van gebouwen) de herplaatsing van functies in deze categorie, als zij niet zijn gevestigd op een goed met hoogwaardig OV bereikbare locatie. Als alternatief geldt dat dergelijke functies als ze slecht met HOV bereikbaar zijn, worden aangesloten op het HOV-netwerk als een verantwoorde exploitatie mogelijk is.

Goederenvervoer

1. Om transportefficiency en multimodaal vervoer te bevorderen en nodeloze belasting van het onderliggend wegennet zoveel mogelijk te voorkomen wordt goederenvervoer genererende bedrijvigheid zoveel mogelijk gevestigd op daartoe geschikte locaties nabij hoofdinfrastructuur. De provincie bevordert actief bedrijfsverplaatsingen naar geschikte locaties.
2. De realisatie van de voorgestelde Goederenruit Zuid-Nederland stuit op nog niet opgeloste zwaarwegende ruimtelijke negatieve effecten in omliggende provincies.

Fietsverkeer

1. De provincie maakt het Brabantse fietspadennetwerk geschikt voor medegebruik door fietsen met elektrische aandrijving en fietsen met een hogere snelheid. De provincie spoort de gemeenten aan hetzelfde te doen.

Luchthavens

1. De milieubelasting door vliegverkeer vanaf Brabantse luchthavens mag niet verder toenemen. Dat geldt ook voor de broeikasgasemissies. Groei van broeikasgasemissies door burgervliegverkeer moet dus zoveel mogelijk worden voorkomen, en als daar toch sprake van is, moet die door de veroorzaker volledig worden gecompenseerd.
2. Het gebruik van Brabantse vliegvelden voor vluchten die vooral de leisure-markt bedienen, wordt niet uitgebreid.
3. Het aanvliegen vanuit Brabant van bestemmingen in de nabijheid van het Europese netwerk van hogesnelheidstreinen wordt zoveel mogelijk ontmoedigd. Dit geldt met nadruk voor vluchten die vooral de leisure-markt faciliteren. Tegelijkertijd wordt de aansluiting van Brabant op het Europese netwerk van hogesnelheidstreinen flink verbeterd.
4. Uitbreiding van het aantal en de capaciteit van landingsplaatsen voor helikopters en het aantal vluchten met helikopters wordt tegengegaan (uitgezonderd voorzieningen ten behoeve van nooddiensten).

Met deze zienswijze willen wij de Provincie inspireren tot een structuurvisie, gebaseerd op duurzaamheid.

Wij hopen dat, rekening houdend met bovenstaande opmerkingen, de structuurvisie gewijzigd zult vaststellen.

Met vriendelijke groet,

Nol Verdaasdonk
Interim-directeur Brabantse Milieufederatie